

УДК 378.016:811.111(043.3)

Корнєва З. М.,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
zoyamk18@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні існує відчутна потреба в перегляді існуючих та випрацюванні нових методик викладання іноземної мови в закладах вищої освіти технічного профілю з метою міжкультурної іншомовної підготовки студентів та сприяння їхній конкурентоздатності на європейському та світовому ринках праці. Однією з найбільш потрібних сучасних технічних спеціальностей праці є спеціальність «Інформаційні технології», саме тому фахівців зазначеного напрямку готують у 177 закладах вищої освіти України. На основі проведеного аналізу було виокремлено ключові проблеми іншомовномовленневої професійно орієнтованої підготовки студентів закладів вищої освіти технічного профілю, серед яких, зокрема, такі: умови викладання та моделі організації навчального процесу з оволодіння іноземними мовами професійного спрямування в закладі вищої освіти технічного профілю не дозволяють сформувати професійну комунікативну компетентність студентів на визначеному програмними вимогами рівні В2 після закінчення бакалаврського та С1 магістерського курсу підготовки, а це вимагає перегляду системи викладання іноземних мов у закладах вищої освіти технічного профілю; фахівці технічного профілю гостро відчують потребу у вдосконаленні професійної комунікативної компетентності після закінчення університетського курсу підготовки; існує нагальна потреба в перегляді, з одного боку, змісту навчання іноземної мови професійного спрямування з огляду на включення до цього змісту соціокультурного та психологічного складників, а з іншого, методів і прийомів роботи, а саме запровадження тих видів навчальної діяльності, які б максимально точно моделювали реальні умови повсякденного спілкування фахівців англійською мовою.

Ключові слова: іноземна мова професійного спрямування; професійно орієнтована іншомовна комунікативна компетентність; інформаційні технології; система іншомовної підготовки студентів технічного профілю.

Корнєва З. М.,
доктор педагогических наук, доцент,
доцент кафедры теории, практики и перевода английского языка,
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»,
zoyamk18@gmail.com

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ТЕХНИЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Сегодня существует острая необходимость в пересмотре существующих и разработке новых методик преподавания иностранного языка в высших учебных заведениях технического профиля с целью межкультурной ино-

язычной подготовки студентов и содействия их конкурентоспособности на европейском и мировом рынках труда. Одной из самых востребованных современных технических специальностей труда является специальность «Информационные технологии», поэтому специалистов указанного профиля готовят в 177 высших учебных заведениях Украины. На основе проведенного анализа были выделены ключевые проблемы иноязычноречевой профессионально ориентированной подготовки студентов высших учебных заведений технического профиля, среди которых, в частности, такие: условия преподавания и существующие модели организации учебного процесса по овладению иностранными языками профессиональной направленности в высших учебных заведениях технического профиля не позволяют сформировать профессиональную коммуникативную компетентность студентов на определенном программными требованиями уровне В2 после окончания бакалаврского и С1 магистерского курса подготовки, а это требует пересмотра существующей системы преподавания иностранного языка в высших учебных заведениях технического профиля; специалисты технического профиля испытывают острую потребность в совершенствовании профессиональной коммуникативной компетентности после окончания университетского курса подготовки; существует насущная необходимость в пересмотре, с одной стороны, содержания обучения иностранному языку профессиональной направленности с учетом введения в это содержание социокультурного и психологического компонентов, а с другой, методов и приемов работы, а именно использования тех видов учебной деятельности, которые с максимальной точностью моделировали бы реальные условия повседневного общения специалистов на английском языке.

Ключевые слова: иностранный язык профессиональной направленности; профессионально ориентированная иноязычная коммуникативная компетентность; информационные технологии; система иноязычной подготовки студентов технического профиля.

Kornieva, Zoia,
Habilitation Doctor of Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the English Language Theory, Practice and Translation Department,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,
zoyamk18@gmail.com

CURRENT TRENDS IN TEACHING TECHNICAL ENGLISH AT TERTIARY SCHOOLS

Today, there is an urgent need to review the existing methods of teaching technical English at tertiary schools and develop the new methods with the aim of students' intercultural

foreign language training and promoting their competitiveness on the European and world labour markets. Information technologies (IT) have become one of the most demanded modern technical majors, that is why 177 tertiary schools in Ukraine carry out training of engineers specialising in IT. On the basis of the analysis conducted by the author, several crucial problems of intercultural foreign language teaching for occupational purposes have been singled out. First and foremost, foreign language teaching conditions at Ukrainian universities along with the existing models of the educational process organisation do not allow students of tertiary schools to master foreign languages for occupational purposes properly, and as a consequence, they do not obtain the required by the national curriculum B2 level as Bachelors and C1 level as Masters. The present system of teaching technical English at Ukrainian tertiary schools should be reformed in the long run. Secondly, IT-engineers lack professional communicative competence enhancement after foreign language university course completion. As a result, it is necessary to alter, on the one hand, technical English teaching content with the view to include socio-cultural and psychological aspects into it. And on the other hand, the existing teaching methods and techniques should be improved, namely the experiential types of educational activities that simulate real situations of every day professional communication of IT-engineers in English should be introduced.

Key words: ESP; EOP; professional foreign language communicative competence; IT; system of teaching technical English at tertiary schools.

Постановка проблеми. Необхідність гармонізації вітчизняних стандартів освіти з європейськими викликала потребу в перегляді існуючих та розробці нових методик викладання іноземної мови (ІМ) у закладах вищої освіти (ЗВО) технічного профілю із метою міжкультурної іншомовної підготовки студентів та сприяння їхній конкурентоздатності на європейському та світовому ринках праці. Навчити студента технічного профілю усно та письмово спілкуватися ІМ, чітко та логічно висловлювати свої думки, вміти переконувати, аргументовано доводити свою позицію та одночасно читати, вислуховувати і повністю розуміти усне та писемне мовлення іноземного партнера — складне завдання, і його ефективність залежить, між іншим, від таких факторів, як умови, ситуації, культура комунікації, правила мовленнєвого етикету, знання невербальних форм висловлення думки тощо (Корнева, 2016).

Відсутність цілісної системи іншомовної професійно орієнтованої підготовки студентів технічного ЗВО пов'язана насамперед зі специфікою навчання ІМ у такому закладі порівняно з іншими типами навчальних закладів. Ще на початку 70-х рр. ХХ століття вітчизняний основоположник методики навчання ІМ у немовних ЗВО Й. М. Берман наголошував на необхідності оволодіння

студентами немовних спеціальностей ІМ як засобом професійного спілкування, що реалізується в мовленні, на відміну від студентів-мовників, для яких володіння ІМ — це знання системи засобів вираження (Берман, 1970). Окрім того, у сучасних умовах створення системи професійно орієнтованого англомовного навчання студентів ЗВО технічного профілю повинно відбуватися з огляду на такі особливості її викладання у вищій технічній школі, які вичерпно узагальнено в роботі С. В. Король (Король, 2008):

- невідповідність тематики виучуваного ІМ матеріалу тематиці, визначеній нормативними освітньо-кваліфікаційними документами зі спеціальності студентів;
- несформованість професійної спрямованості студентів на початковому етапі оволодіння ІМ через відсутність глибоких знань із фахових дисциплін, а звідси — невираженість професійних інтересів через нерозуміння місця цієї мови в професійному становленні;
- обмежений термін вивчення ІМ;
- різномірний характер навчальних груп на початковому етапі оволодіння ІМ;
- важливість самостійної роботи студентів через незначну кількість аудиторних годин, відведених на навчальну дисципліну «Іноземна мова професійного спрямування»;
- невисокий рівень мотивації студентів на початковому етапі навчання через значне їхнє зацікавлення технічними науками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі викладання ІМ у вищій немовній школі присвячено значну кількість як вітчизняних, так і закордонних досліджень. Зокрема, добре висвітленими є такі аспекти навчання ІМ фаху студентів немовних спеціальностей, як: значення мовної підготовки у формуванні професійної спрямованості студентів (Литвиненко, 2015); методика викладання ІМ у професійній сфері та формування іншомовної професійної комунікативної компетентності в професійному спілкуванні (Алегушина, 2009; Чірва, 2008); методики викладання ІМ для фахівців різних немовних спеціальностей: для юристів (Кіржнер, 2009), економістів (Федорова, 2006), фахівців технічного профілю (Тарнопольський, 1989), фахівців з машинобудування (Цепкало, 2017), фізиків (Патієвич, 2016), медиків (Митрофанова, 2010), документознавців (Майер, 2011), винаробів (Маслова, 2016); створення електронного навчального забезпечення викладання ІМ професійного спрямування (Битешева, 2005) та ін.

Аналіз зазначених праць свідчить, що й досі жодним із наявних підходів повною мірою не розв'язано завдання створення цілісної системи навчання ІМ у ЗВО технічного профілю. Тому **метою** цієї статті є висвітлення сучасного стану викладання ІМ фаху в ЗВО технічного профілю та подальше обґрунтування необхідності випрацювання та впровадження цілісної системи іншомовного професійно орієнтованого навчання ІМ фаху в зазначеному типі ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні існує значна кількість немовних спеціальностей, вступаючи на які, чимало студентів не лише володіють ІМ на рівні В1, але й подекуди на вищому рівні, В2. До цих спеціальностей можна, без сумніву, віднести більшість таких технічних спеціальностей, як прикладна математика, інформатика та обчислювальна техніка, системний аналіз, кібернетика та багато інших. Із досвіду викладання в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» можемо стверджувати, що значна кількість профільних дисциплін у цих студентів може викладатися, а інколи і викладається ІМ, починаючи із другого курсу. У них відсутня необхідність оволодівати загальним курсом ІМ як таким. Курс цієї мови для таких студентів стає інструментом поглиблення знань із фахових дисциплін. Звідси впливає необхідність перегляду підходу до організації навчання ІМ професійного спрямування для зазначеної категорії тих, хто навчається в немовних ЗВО України.

Однією із найбільш потрібних технічних спеціальностей на сучасному ринку праці є, безумовно, спеціальність «Інформаційні технології». Ринок ІТ-технологій висуває цілу низку вимог до сучасного фахівця. Близько 66% вакансій, як пропонуються на українському ІТ-ринку, – це робочі місця для розробників програмного забезпечення, еліти галузі («Рынок труда»). Ці фахівці повинні володіти кількома мовами програмування, мати математичну базу, структурне мислення і логіку, практичний досвід роботи над невеликими проектами або модулями систем. Крім того, більшість вакансій – це дистанційна робота на закордонних замовників програмного забезпечення, адже саме в галузі ІТ поширена робота в режимі аутсорсингу (дистанційно). А це, зі свого боку, вимагає високого рівня володіння фахівцями професійною англійською мовою.

Сьогодні фахівців напрямку «Інформаційні технології» готують у 177 ЗВО України. Ми проаналізували чинні навчальні плани, програми з ан-

глійської мови професійного спрямування галузі знань 11 – «Інформаційні технології», спеціальності 121 – «Інженерія програмного забезпечення», 122 – «Комп'ютерні науки та інформаційні технології», 123 – «Комп'ютерна інженерія», 124 – «Системний аналіз», 125 – «Кібербезпека», 133 – «Машинобудування (комп'ютеризовані поліграфічні системи)», 186 – «Видавництво та поліграфія (цифрові технології репродукування; технології електронних мультимедійних видань)» таких провідних українських технічних ЗВО, як Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Львівська політехніка», Житомирський державний технологічний університет, Запорізький національний університет, Черкаський державний технологічний університет та Вінницький національний технічний університет. На основі проведеного обстеження загалом можна стверджувати, що всі проаналізовані програми укладено відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Ніколаєва, 2003) і Типової програми для немовних ЗВО України (2005). У всіх перелічених ЗВО іншомовна професійна підготовка студентів здійснюється на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, а дисципліна «Іноземна мова (англійська) професійного спрямування» посідає чільне місце в нормативній частині циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки фахівців з інформаційних технологій. Середня кількість аудиторних годин, відведених на дисципліну «Іноземна мова професійного спрямування» на тиждень, варіюється в межах від двох до чотирьох. Це, безумовно, свідчить про недостатню кількість годин на оволодіння зазначеною дисципліною.

Крім того, ми проаналізували ті підручники та навчальні посібники, які рекомендовані як базові в курсі викладання дисципліни «Іноземна мова (англійська) професійного спрямування» зазначеними вище ЗВО. Зокрема, у результаті проведеного аналізу було виявлено таке. Лише в одному із зазначених ЗВО, а саме у Вінницькому національному технічному університеті, викладання англійської мови професійного спрямування здійснюється на основі фахового для майбутніх ІТ-фахівців навчального посібника «English for Computing», автори: В. Г. Абрамович, С. О. Кот, Н. П. Хоменко. Цей навчальний посібник створений фахівцями університету та загалом за тематикою відповідає навчальному плану спеціальності. У ньому розглядаються такі важливі для ІТ-фахівців теми, як «Особливості використання комп'ютерів», «Комп'ютерні

системи», «Будова персонального комп'ютера», «Засоби вводу-виводу інформації» та ін. На превеликий жаль, цей посібник має низку істотних недоліків, зокрема таких: відсутність інтегрованого підходу до формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності, а саме вправ із формування навичок та розвитку вмінь у всіх видах мовленнєвої діяльності; перенасиченість видання некомунікативними вправами з навчання граматичного матеріалу трансформаційного характеру; повна відсутність до-текстових та післятекстових комунікативних вправ (тексти супроводжуються лише питаннями щодо змісту прочитаного); завдання на говоріння не є комунікативними (наприклад, «складіть діалог»), у них відсутня комунікативна ситуація як така тощо.

Із зазначеного можемо зробити висновок: система професійної англійської освіти в ЗВО технічного профілю потребує випрацювання та впровадження таких методик навчання й навчальних матеріалів, які б в умовах незначної кількості щотижневих годин, відведених на оволодіння професійною англійською мовою, давали б максимальний результат з погляду приросту навченості.

Зроблені нами висновки повністю підтверджені дослідженням, проведеним Британською Радою в Україні. У цьому дослідженні, яке й досі триває, беруть участь 19 українських ЗВО технічного профілю. Зокрема, вже оприлюднено такі висновки щодо стану викладання англійської мови технічного спрямування в Україні (Болайто, & Вест, 2017):

- відсутність кореляції між результатами зовнішнього незалежного оцінювання та шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, а також стандартизованих тестів для оцінки вхідного рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів у ЗВО унеможливорює об'єктивність оцінки рівня володіння вступниками ІМ;
- необхідним є створення системи централізованого управління процесом викладання ІМ професійного спрямування на всіх рівнях;
- існує нагальна потреба у створенні національної програми з англійської мови професійного спрямування з метою увідповіднення структури та змісту навчальних планів ЗВО; особливо гострою є потреба у створенні стандартизованих критеріїв добору навчальних тем та укладанні на їхній основі відповідних навчальних матеріалів;
- слід гармонізувати чинні навчальні програми з ІМ професійного спрямування в аспекті обсягу навчального часу, який відводиться на оволодін-

ня дисципліною, та цільових рівнів підготовки; нагальною є потреба в підготовці сучасних підручників із англійської мови професійного спрямування для широкого кола технічних спеціальностей та припинення практики використання на заняттях з англійської мови професійного спрямування підручників з англійської мови загального спрямування, а також укладання навчальних матеріалів викладачами на свій розсуд;

- процес оволодіння ІМ професійного спрямування повинен бути професійно орієнтованим та комунікативним задля забезпечення здатності майбутніх фахівців вільно висловлюватися ІМ із питань професійного характеру.

Авторами зазначеного дослідження також підкреслюється необхідність докорінного перегляду всієї системи викладання англійської мови професійного спрямування у технічних ЗВО України та її гармонізація зі світовими стандартами викладання та оцінювання.

Виникає ще одна істотна проблема: коли і в який спосіб доцільно запроваджувати навчання у ЗВО англійської мови професійного спрямування. У межах практики викладання іноземних мов неможливо використовувати переважно два основних апріорних підходи до навчання ІМ для потреб професійної комунікації. Перший виходить з того, що на вивчення мови в неможливому ЗВО відводиться дуже мало навчальних годин (як правило, не більше чотирьох годин занять на тиждень протягом лише двох перших років навчання), і спирається на досить високі вимоги програм навчання мови для спеціальних цілей. Він передбачає початок навчання професійної підмови уже з перших занять на першому курсі і продовження його протягом усього періоду викладання цієї мови. Цей підхід рідко буває успішним, оскільки, по-перше, рівень мовної підготовки першокурсників переважно нижчий того, який задекларовано програмою загальноосвітніх навчальних закладів, що не дає можливості ефективно опанувати підмову спеціальності. По-друге, підготовка першокурсників у галузі своєї майбутньої спеціальності ще є недостатньою для того, щоб намагатися давати їм знання з цієї спеціальності засобами ІМ.

Другий, більш поширений, підхід багато в чому позбавлений недоліків першого підходу, базується на тому, що весь перший курс присвячено вивченню загальнонавчальної ІМ, тобто спеціалізація курсу відповідно до майбутньої професії студентів тут взагалі не проводиться. Мета полягає в тому, щоб, по-перше, протягом року довести володіння

студентами загальнонавчальною ІМ до рівня, достатнього для початку вивчення специфічної підмови спеціальності. По-друге, передбачається, що вивчення студентами професійно орієнтованих дисциплін на першому курсі дає їм базовий запас знань, щоб уже з другого курсу бути готовими сприймати спеціальні знання, що передаються засобами ІМ на заняттях з цієї мови.

Таким чином, професійна спеціалізація в навчанні ІМ для професійного спілкування починається тільки з II курсу ЗВО. Цей підхід зазвичай дає кращі результати, ніж перший, але й він має дуже суттєвий недолік. На вивчення підмови майбутньої професії залишається всього один навчальний рік, тому дійсно серйозних результатів у цьому плані вдається досягти нечасто.

Ми провели також опитування викладачів англійської мови щодо стану викладання англійської мови професійного спрямування у ЗВО технічного профілю на основі описаних вище підходів. Опитування проходило серед 40 викладачів іноземної мови технічного спрямування Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Аналіз проведеного опитування показав, що:

- 62 % викладачів (25 осіб) оцінюють рівень володіння студентами першого курсу загальною англійською мовою як «середній», 38 % викладачів (15 осіб) — як «низький»;
- навчання студентів англійської мови професійного спрямування, починаючи з першого року навчання у ЗВО, важливим вважають 48 % викладачів (19 осіб), 52 % викладачів (21 особа) вважають таке навчання дуже важливим;
- більшість викладачів (47 % респондентів, 19 осіб) приділяють навчанню предметного змісту вивчаною мовою 10-15 % навчального часу, 40 % респондентів (16 викладачів) приділяють навчанню соціокультурних аспектів професійного спілкування 5-10 % навчального часу, 13 % викладачів (5 осіб) приділяють психологічним аспектам професійного спілкування до 5 % навчального часу. Більшість викладачів (90 % респондентів, 36 осіб) переважно (70%) приділяють увагу на заняттях питанням суто мовного характеру, а також англійській комунікації (говоріння, читання, аудіювання, письмо);
- більшість викладачів (90 % респондентів, 36 осіб) вважають за доцільне залучити соціокультурний складник у навчальний процес з оволодіння студентами технічних спеціальностей англійською мовою професійного спрямування;

- щодо навчальних аспектів, на яких доцільно зосереджуватися викладачам на II-III курсах навчання, було зазначено, що такими аспектами є предметний, мовний і комунікативний (75 % опитуваних, 30 осіб), 25 % опитуваних (10 осіб) визначили ключовими навчальними аспектами предметний та комунікативний;
- усі респонденти (100 %, 40 осіб) визначили наявний обсяг навчального часу, який відводиться на оволодіння дисципліною «Англійська мова професійного спрямування», як недостатній;
- усі респонденти (100 %, 40 осіб) підтвердили, що використовують професійно орієнтовані види навчальної діяльності у своїй роботі зі студентами;
- серед професійно орієнтованих видів навчальної діяльності, які викладачі застосовують у навчальному процесі, було зазначено мозковий штурм (70 % викладачів, 28 осіб), Інтернет пошук (55 % викладачів, 22 особи), проектні завдання (53 % викладачів, 21 особа). Інші професійно орієнтовані види навчальної діяльності, зокрема кейс-метод, рольова гра, дискусія і презентація застосовуються рідше (як зазначили 30 % викладачів (12 осіб) та 20 % викладачів, (8 осіб) відповідно). Щодо послідовності використання зазначених видів навчальної діяльності в навчанні англійської мови всі без винятку викладачі (100%, 40 осіб) не змогли її визначити;
- основними труднощами використання професійно орієнтованих видів навчальної діяльності було названо брак часу (88 % опитуваних, 35 осіб), відсутність методичних розробок з відповідної тематики (55 % опитуваних, 22 особи), складність таких видів мовленнєвої діяльності в межах заняття (45 % опитуваних, 18 осіб) та брак навчальних матеріалів (30 % опитуваних, 12 осіб);
- більшість викладачів (88 % респондентів, 35 опитуваних) відчувають потребу у створенні нових методик та методичного забезпечення для поліпшення викладання англійської мови технічного спрямування в технічному ЗВО;
- усі респонденти (100%, 40 осіб) відповіли, що в сьогоденних реаліях викладання англійської мови професійного спрямування у технічному ЗВО практично відсутні можливості для використання професійно орієнтованих видів навчальної діяльності.

Було також проведено опитування фахівців із системного аналізу з метою визначення особливостей застосування англійського професійно орієнтованого мовлення в їхній роботі. Опитування

проходило серед 52 фахівців із системного аналізу. Результати проведеного опитування такі:

- 57 % респондентів (30 опитуваних) зазначили, що використовують англійську мову в роботі щоденно, 32 % (16 опитуваних) – що використовують англійську мову 3-4 рази на тиждень, 4 % (2 опитуваних) – один раз на тиждень, 5 % (3 респондентів) – раз на місяць, 2 % (1 респондент) – рідше;
- щодо частки, яку становить англійське професійне мовлення від обсягу щоденного професійного спілкування, то більшість респондентів (76 %, 40 опитуваних) зазначили, що воно становить понад 80 % від обсягу комунікації англійською мовою; 15 % респондентів (8 опитуваних) зазначили, що воно становить 50-80 %; 9 % респондентів (4 опитуваних) зазначили, що воно становить 20-50 %.
- уміння читати та писати англомовні професійно орієнтовані тексти необхідним вважають 80 % респондентів (42 опитуваних), дуже важливим – 15 % респондентів (8 опитуваних), бажаним – 5 % (2 опитуваних) респондентів;
- усі 52 респонденти (100 %) зазначили, що моделювання реальних умов професійного спілкування англійською мовою під час їхнього навчання у ЗВО було недостатнім;
- респонденти зазначили, що найбільші труднощі відчувають у проведенні дискусій та презентацій англійською мовою (80 %, 42 опитуваних), виконанні проектів (32 %, 16 опитуваних) та розв'язанні проблемних ситуацій (14 %, 7 опитуваних);
- за результатами опитування виявилось, що найчастіше англійською мовою фахівці укладають такі писемні твори, як резюме (79 %, 41 опитуваних), діловий лист (72 %, 37 опитуваних), інструкція (43 %, 22 опитуваних), звіт (32 %, 17 опитуваних), електронний лист (31 %, 16 опитуваних), а також листи-запити (12 %, 6 опитуваних), листи-рекомендації (10 %, 5 опитуваних), статті (3 %, 2 опитуваних), доповіді (3 %, 2 опитуваних).
- з-поміж труднощів, які виникають під час спілкування англійською мовою в професійній діяльності, найчастіше спостерігаються граматичні труднощі (43 %, 22 опитуваних), лексичні труднощі (39 %, 20 опитуваних), труднощі соціокультурного характеру (35 %, 18 опитуваних), психологічні труднощі (24 %, 12 опитуваних).
- усі 52 респонденти (100 %) зазначили, що після університетського курсу навчання англійської

мови навички та уміння її використання в повсякденному професійному спілкуванні були сформовані в них лише частково.

Отже, проведені опитування як викладачів ІМ у ЗВО технічного профілю, так і випускників ЗВО, які працюють у галузі ІТ-технологій переконливо свідчать про таке:

- умови викладання та наявні моделі організації навчального процесу з оволодіння ІМ професійного спрямування у ЗВО технічного профілю не дозволяють сформувати професійну комунікативну компетентність студентів на визначеному програмними вимогами рівні В2 після закінчення бакалаврського та С1 магістерського курсу підготовки, а це вимагає перегляду існуючої системи викладання англійської мови у ЗВО технічного профілю як такої;
- фахівці технічного профілю гостро відчують потребу у вдосконаленні професійної комунікативної компетентності після закінчення університетського курсу підготовки;
- існує нагальна потреба в перегляді, з одного боку, змісту навчання англійської мови професійного спрямування з огляду на залучення до цього змісту соціокультурного та психологічного складників, а з іншого, методів і прийомів роботи, а саме запровадження тих видів навчальної діяльності, які б максимально точно моделювали реальні умови повсякденного спілкування фахівців англійською мовою.

Неготовність деяких кафедр іноземних мов немовних ЗВО і в наш час прийняти концепцію «вузької спеціалізації» хоча б з другого курсу навчання мови для професійних цілей цілком зрозуміла. Реалізація цієї концепції вимагає добору й розроблення абсолютно різних іншомовних навчальних матеріалів професійного змісту не тільки для різних факультетів одного і того ж ЗВО. Нерідко потрібні підбір і розробка навчальних матеріалів багато в чому відрізняються для різних спеціалізацій навіть у межах одного і того самого факультету. Здійснювати такий різноманітний і різноплановий добір і розробку дуже важко в ракурсі витрат часу і зусиль, які повинні вкласти в їхнє проведення колективи кафедр ІМ немовних ЗВО. Однак іншого виходу просто немає, якщо метою курсу ІМ у ЗВО є підготовка студентів до її безпосереднього практичного використання в майбутній професійній діяльності. Саме таку мету ставлять усі програми навчання англійської мови для немовних ЗВО, оскільки якщо її не ставити, то вводити мовні курси в таких ЗВО просто недоцільно. Але одна широка

спеціалізація в мовному курсі ніяк не сприяє досягненню названої мети, про що вже неодноразово згадувалося. Якщо майбутні фахівці в галузі промислового будівництва протягом курсу англійської мови будуть тільки читати тексти про шедеври світової архітектури і обговорювати ці шедеври мовою, що вивчається, то це мало допоможе їм у майбутньому при розробці разом із зарубіжними партнерами спільного проекту промислового підприємства. Для досягнення мети підготовки студентів до безпосереднього практичного використання мови, що вивчається, у майбутній професійній діяльності навіть упровадження запропонованої свого часу О. Б. Тарнопольським (Тарнопольський, 1991) вузької спеціалізації, починаючи з другого курсу немовного вузу, зовсім недостатньо. Цей підхід, незважаючи на його прогресивність порівняно з підходом, що ґрунтується тільки на широкій спеціалізації, має дуже серйозний недолік. Проблема полягає в тому, що в цьому разі увесь навчальний рік (I курс) з усього двох годин, які найчастіше відводяться на вивчення ІМ в немовних ЗВО, повністю випадає з циклу професійної мовної підготовки. Хоча студентів активно готують до професіоналізації в навчанні мови, що починається з II курсу, для самого використання мови, що вивчається, у майбутній професійній діяльності навчання на I курсі не приносить жодної користі.

Результати дослідження. У результаті виникає серйозна і досі не подолана суперечність. З одного боку, учити студентів технічного профілю ІМ, починаючи з I курсу, на основі інтеграції навчання з майбутньою конкретною спеціальністю неможливо через неготовність студентів до такого навчання як у мовному, так і в предметно-змістовному плані. З іншого боку, забезпечення інтеграції навчання мови і майбутньої спеціальності вже на I курсі є абсолютною необхідністю, виходячи з сучасних вимог до вузівського курсу ІМ. Інакше просто не буде достатньо навчального часу для досягнення очікуваних і виділених у програмних документах професійно значущих результатів мовного курсу в ЗВО.

Перспективи подальших розвідок. Дослідження, яке стало темою цієї статті, власне, і було здійснене для того, щоб окреслити шляхи подолання зазначеної суперечності з метою забезпечення інтеграції навчання англійської мови та майбутньої технічної спеціальності студентів немовного ЗВО впродовж усього вищівського курсу на основі концептуально нової системи викладання ІМ професійного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

- Алешугина, Е. А. (2009). *Способы отбора лексического содержания профессионально-ориентированной иноязычной подготовки студентов в неязыковом вузе.* (Дисс. канд. пед. наук). Нижегородский государственный университет им. Н. И. Лобачевского, Нижний Новгород, Российская Федерация.
- Бакаева, Г. С., Борисенко, О. А., Зуенок, І. І., Іваніщева, В. О., Клименко, Л. Й., ... Ходцева, А. О. (Уклад.). (2005). *English for Specific Purposes (EPS) national curriculum for Ukrainian universities (Draft).* Київ, Україна: Ленвіт.
- Берман, И. М. (1970). *Методика обучения английскому языку в неязыковых вузах.* Москва, СССР: Высшая школа.
- Битешева, Г. И. (2005). *Формирование и контроль иноязычных речевых умений посредством компьютерных обучающих программ: начальный этап неязыкового вуза.* (Дисс. канд. пед. наук). Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена, Санкт-Петербург, Российская Федерация.
- Болайто, Р., & Вест, Р. (2017). *Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів».* Київ, Україна: Видавництво «Сталь».
- Кіржнер, С. Е. (2009). *Навчання майбутніх юристів усного професійного спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми.* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Корнева, З. М. (2016). *Методика формування міжкультурної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів вищого технічного навчального закладу.* *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 141, 94-99.
- Король, С. В. (2008). *Специфіка навчання іноземній мові студентів технічних університетів.* *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки*, 1, 127-131.
- Леонтович, О. А. (2002). *Русские и американцы: парадокс межкультурного общения.* Волгоград, Российская Федерация: Перемена.
- Литвиненко, І. Ю. (2015). *Методика навчання студентів технічних спеціальностей англійської мови на засадах інтеграції.* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.
- Майер, Н. В. (2011). *Методика самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми документознавцями з використанням дистанційних технологій.* (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Маслова, С. Я. (2016). *Методика навчання англійської мови професійно орієнтованого спілкування майбутніх винахідників на засадах контекстно-інтегрованого підходу.* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.
- Митрофанова, К. А. (2010). *Обучение иноязычной лексике медицинской сферы студентов-медиков.* (Дисс. канд. пед. наук). ГОУ ВПО «Уральский государственный педагогический университет», Екатеринбург, Российская Федерация.

- Ніколаєва, С. Ю. (Наук. ред. укр. вид.). (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ, Україна: Ленвіт.
- Патієвич, О. В. (2016). *Методика навчання стилістичної унормованості наукового писемного англійського мовлення майбутніх фізиків в умовах магістратури*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, Україна.
- Рынок труда в сфере ИТ 2016. (2016). Взято из: <https://dou.ua/lenta/articles/jobs-and-trends-2016>.
- Тарнопольский, О. Б. (1989). *Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза*. Киев, СССР: Выща школа.
- Тарнопольский, О. Б. (1991). *Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе*. (Дисс. докт. пед. наук). Московский государственный университет, Москва, СССР.
- Федорова, І. А. (2006). *Навчання майбутніх економістів-міжнародників професійно спрямованого англійського монологу-повідомлення*. (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Цепкало, О. В. (2017). *Методика навчання комунікативних стратегій професійно спрямованого англійського писемного спілкування майбутніх фахівців з машинобудування*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.
- Чирва, І. В. (2008). *Методика навчання майбутніх інженерів-програмістів англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерних програм*. (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Kornieva, Z. M. (2016). *Metodyka formuvannia mizhkulturnoi profesiino oriietovanoi komunikativnoi kompetentnosti studentiv vyshchoho tekhnichnoho navchalnogo zakladu*. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu*. Serii: *Pedahohichni nauky*, 141, 94-99.
- Korol, S. V. (2008). *Spetsyfika navchannia inozemni movi studentiv tekhnichnykh universytetiv*. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*. Serii: *Pedahohichni nauky*, 1, 127-131.
- Leontovich, O. A. (2002). *Russkie i amerikantsy: paradoks mezhhul'turnogo obshcheniya*. Volgograd, Russian Federation: Peremena.
- Lytvynenko, I. Yu. (2015). *Metodyka navannia studentiv tekhnichnykh spetsialnostei anhlomovnoho chytannia na zasadakh intehratsii*. (Avtoref. dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine.
- Maiier, N. V. (2011). *Metodyka samostiinoho ovolodinnia frankomovnym dilovym pysemnym spilkuvanniam maibutnynykh dokumentoznavtsiamy z vykorystanniam dystantsiynykh tekhnolohii*. (Dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet, Kyiv, Ukraine.
- Maslova, S. Ya. (2016). *Metodyka navchannia anhlomovnoho profesiino oriietovanoho silkuvannia maibutnykh vynorobiv na zasadakh kontekstno-intehrovanoho pidkhodu*. (Avtoref. diss. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine.
- Mitrofanova, K. A. (2010). *Obuchenie inoyazychnoy leksike meditsinskoj sfery studentov-medikov*. (Diss. kand. pед. nauk). GOU VPO «Ural'skiy gosudarstvennyy pedagogicheskij universitet», Ekaterinburg, Russian Federation.
- Nikolaeva, S. Yu. (Nauk. red. ukr. vyd.). (2003). *Zahalnoievropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia*. Kyiv, Ukraine: Lenvit.
- Patiievych, O. V. (2016). *Metodyka navchannia stylistychnoi unormovanosti naukovoho pysemnoho anhliskoho movlennia maibutnykh fizykyv v umovakh mahistratury*. (Avtoref. dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine.
- Рынок труда в сфере ИТ 2016 (2016). Retrieved from: <https://dou.ua/lenta/articles/jobs-and-trends-2016>.
- Tarnopolsky, O. B. (1989). *Metodika obucheniya angliyskomu yazyku na I kurse tekhnicheskogo vuza*. Kiev, SSSR: Vyshcha shkola.
- Tarnopolsky, O. B. (1991). *Osnovy optimizatsii obucheniya inostrannomu yazyku v neyazykovom vuze*. (Diss. dokt. pед. nauk). Moskovskiy gosudarstvennyy universitet, Moscow, SSSR.
- Fedorova, I. A. (2006). *Navchannia maibutnykh ekonomistiv-mizhnarodnykh profesiino spriamovanoho anhlomovnoho monolohu-povidomlennia*. (Dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet, Kyiv, Ukraine.
- Tsepkało, O. V. (2017). *Metodyka navchannia komunikativnykh stratehii profesiino spriamovanoho anhlomovnoho pysemnoho spilkuvannia maibutnykh fakhivtsiv z mashynobuduvannia*. (Avtoref. dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine.
- Chirva, I. V. (2008). *Metodyka navchannia maibutnykh inzheneriv-prohramistiv anhliskoho dialohichnoho movlennia z vykorystanniam avtentychnoi videofonohramy*. (Dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet, Kyiv, Ukraine.

REFERENCES

- Aleshugina, E. A. (2009). *Sposoby otbora leksicheskogo soderzhaniya professional'no-orientovannoy inoyazychnoy podgotovki studentov v neyazykovom vuze*. (Diss. kand. pед. nauk). Nizhegorodskiy gosudarstvennyy universitet im. N. I. Lobachevskogo, Nizhniy Novgorod, Russian Federation.
- Bakaieva, H. Ye., Borysenko, O. A., Zuienok, I. I., Ivanishcheva, V. O., Klymenko, L. Y., ... Khodtseva, A. O. (Uklad.). (2005). *English for Specific Purposes (EPS) national curriculum for Ukrainian universities (Draft)*. Kyiv, Ukraine: Lenvit.
- Berman, I. M. (1970). *Metodika obucheniya angliyskomu yazyku v neyazykovykh vuzakh*. Moscow, SSSR: Vysshaya shkola.
- Bitesheva, G. I. (2005). *Formirovanie i kontrol' inoyazychnykh rechevykh umeniy posredstvom komp'yuternykh obuchayushchikh program: nachal'nyy etap neyazykovogo vuza*. (Diss. kand. pед. nauk). Rossiyskiy gosudarstvennyy pedagogicheskij universitet im. A. I. Gertsena, Saint Petersburg, Russian Federation.
- Bolitho, R., & West, P. (2017). *Internatsionalizatsiia ukrainskykh universytetiv u rozrizi anhliskoi movy: Proekt «Anhliska mova dlia universytetiv»*. Kyiv, Ukraine: Vydavnytstvo «Stal».
- Kirzhner, S. E. (2009). *Navchannia maibutnykh yurystiv usnogo profesiino spriamovanoho anhliskoho monolohichnoho movlennia z vykorystanniam avtentychnoi videofonohramy*. (Avtoref. dys. kand. pед. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi universytet, Kyiv, Ukraine.

Отримано 31.01.2019